

Tam gün çalışma: Sorunlar, çelişkiler, çözüm önerileri...

Prof. Dr. Recep Öztürk

1962 yılında Rize ili, İkizdere ilçesinde doğdu. Tulumpınar köyü Mehmet Akif İlikokulu, İkizdere Ortaokulu ve Rize Lisesi'ni bitirdikten sonra 1977 yılında İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne girdi. 1984 yılında İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Mecburi hizmet için Van'da iki yıl görev yaptı. İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji uzmanlığını İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde yaptı. Doçentlik unvanını 1994'te aldı, 2000 yılında profesörlüğe atandı. Halen aynı fakültede İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği'nde çalışmaktadır. Öncelikli uğraş alanları hastane infeksiyonları, HIV enfeksiyonu, infeksiyöz ishallere ve infeksiyon hastalıkları laboratuvar tanısıdır.

Ü

İke gündeminde son 7 – 8 aydır hekimlerin kamuda tam gün çalışması konusu var. Konuyla ilgili değişik kişisel ve kurumsal görüşler sözel ve yazılı olarak açıklandı. Biz bu yazıda “kamuda tam gün çalışma” hakkında görüşlerimizi ifade edeceğiz.

Mecburi hizmet, tam gün ve diğer pek çok uygulamanın hekimlerde ciddi bir motivasyon eksikliği doğurduğu görülmektedir. Ülkemizde üniversiteye girişteki zorluklar herkesin malû mudur. Ülkenin iyi yetişmiş ve en ba-

şarılı çok küçük bir kesiminin tıp eğitimi hakkı kazanabildiği bilinmektedir. Nispeten pahalı ve altı yıllık eğitimin ardından gelen mecburi hizmet, TUS sınavı ve zorlu uzmanlık öğrenciliği yılları hekimleri bedenen ve ruhen iyice yıpratmaktadır. Tüm meslek yaşamı birebir yakın insan ilişkisi içinde geçen, son zamanlarda çok üzücü saldırılarla karşılaşan, her gün kendini geliştirmek ve güncellemek zorunda olan hekimlerin sorunları ne yazık ki giderek artmaktadır.

Savunma, adalet, eğitim ve sağlık hizmetlerinin devlet eliyle sürdürülmesi devlet olmanın “olmazsa olmazıdır”. Bununla birlikte bu alanların bir kıs-

mında “hizmet sunumu” devlet denetimi altında özel sektör eliyle yürütülebilir; nitekim günümüzde eğitim ve sağlık alanında özel sektör önemli bir hizmet yürütmektedir.

Hekimlerin tam gün çalışması konusu bilindiği gibi yaklaşık 30 yıl önce de uygulanmış, ama sonuç tam anlamıyla “fiyasko” ile sonuçlanmıştır.

Kamuda tam gün çalışmanın, sadece hekimlere ait bir hak olduğu sanılmaktadır. Bilindiği gibi üniversitelerde iktisat, hukuk, mühendislik gibi değişik alanlarda öğretim üyeleri danışmanlık veya yarı zamanlı olarak özel kurumlarda hizmet verebilmektedir

(2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, madde 36). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeni yayımlanan özel öğretim kurumları yönetmeliği (Resmi Gazete, sayı: 26810, tarih: 8.3.2008) ile belli bir ders saatini dolduran öğretmenlere özel okullarda ders verebilme hakkının verilmesi, hekimler için tam gün çalışmanın ülke gündeminde bulunduğu bir ortamda doğrusu hükümet uygulamaları açısından ciddi bir çelişki oluşturmuştur.

Hekimlerin tam gün çalışmasının gerekçeleri olarak öne sürülebilecek temel fikirler şunlardır:

1) Tıp fakültesi ve eğitim hastanelerinde tıp öğrencisi ve uzmanlık öğrencilerinin eğitim kalitesinin yükseltilmesi,

2) Daha kaliteli ve güvenli hasta hizmeti,

3) Muayenehane, hastane, hekim üçgeninde oluşabilecek etik dışı uygulamalara son verilmesi.

Doğrusu ilk bakışta hak verilebilecek bu gerekçelerle ilgili oluşan sorunların nedenlerine bakıldığında; devletin norm kadro, iş tanımı ve denetim konusunda yıllardır ihmal ettiği temel görevindeki aksamalarla ilgili olduğu görülecektir. Denetim yapamayan devlet bir alanda oluşan sorunları, kazanılmış hakları ortadan kaldırarak çözmeye kalkarsa beklenen yararlar elde edilemeyecek, huzursuz kitleler ve sorunlar daha da artacaktır.

Özellikle üç büyük ilde üniversite ve eğitim hastanelerine norm kadro uygulaması olmadığından belli bölümlerde alt yapı ile uyumlu olmayan kadro yığılmalarının olduğu bir gerçektir ve olması gereken "primit yapı" tamamen tersine dönmüştür. Bu durumun sorumlusunun kim olduğu açıktır: "Norm kadro kurallarını uygulayamayan ve denetim yapamayan devlet".

Getirilmeye çalışılan tam gün uygulamalarıyla yukarıdaki üç konuda kısa vadede başarılı olunmayacağı açıktır. Çünkü eğitim alt yapısında ciddi yetersizlikler vardır. Modern eğitim sistemlerinin gerektirdiği araç, gereç ve fiziki ortamdan pek çok tıp fakültesi mahrumdur. Ayrıca tersine dönmüş "primit" yapı nedeniyle uzman ve yardımcı personel sıkıntısı eğitimi olumsuz etkilemektedir. Ülkemizde tıp eğitiminde 4 - 5 öğrenci başına bir öğretim üyesi düşmesi sorunu tek başına çözemeyiz. AB ülkelerinde 10 - 20 öğrenci başına bir öğretim üyesi düşüğünü ifade eden yetkililer, bu ülkelerde hangi alt yapı ve yardımcı personel gücüyle başarı sağlandığını dikkate almak zorundadır. Özetle bugünkü alt yapı ile tam gün çalışma,

eğitimde beklenen düzelmeyi sağlayamayacaktır.

Tam gün çalışma ile hasta hizmetlerinde düzelmeye beklenmektedir. Bugünkü haliyle bile gerek cerrahi, gerek dahili bilimlerde ciddi alt yapı eksiklikleri söz konusudur. Araç, gereç, hemşire ve diğer sağlık personelinin eksikliği düzeltilmeden bakılan hasta sayısında artış olamayacaktır. Eğitim ve üniversite hastanelerinde % 5 - 10 oranında olması gereken yoğun bakım yatağı ve diğer standart alt yapı hizmetlerini sağlamadan yapılan ameliyatlara ve diğer hasta hizmetleri nasıl artırılabilecektir? Hasta bakım kalitesi hastanelerde "toplam kalite yönetimi" anlayışı gerçekleşmeden artırılabilecektir. Bahsedilen eksiklikler kısa sürede tamamlanacak gibi değildir; belirtilen alandaki sorunları çözen hastanelerde bu işin 4 - 5 yıllık bir zaman gerektirdiği bilinmektedir.

Hekim-hasta-muayenehane üçgeninde olabilen etik dışı davranışlar tam günle nasıl çözülecektir? Doğrusu bu uzun süreli bir eğitim ve denetimle ancak kısmen çözülebilir. Kanımca tam günün "bıçak parası" ve diğer etik dışı uygulamaları artıracığı zaman içinde görülecektir.

Sorunlarla ilgili çözüm önerilerimiz aşağıda sunulmuştur:

1. Dünya örnekleri incelenerek, tam gün sadece hekimler için değil tüm kamuda ele alınmalıdır. Üniversitede diğer alanlardaki öğretim üyeleri danışmanlık hizmeti veya yarı tam gün çalışma hakkını korurken, sadece hekimlere yapılacak bir uygulama büyük ihtimalle yargıya taşınacaktır. Üstelik öğretmenlere özel okullarda ders verme hakkı veren yeni yönetmelik çelişkili politik uygulamalar konusunda soruları artıracak; hekim camiası "neden sadece biz?" sorusunu daha yüksek bir sesle soracaktır.

2. Kurumlarda eğitim ve hasta hizmetleri alt yapısı, uzman, hemşire ve diğer yardımcı sağlık personeli ihtiyacı karşılanmadan tam güne geçiş sadece "memnun olmayan, huzursuz, motivasyonu azalmış" hekimlerin sayısını artıracaktır. Bu nedenle fiziki alt yapı, araç gereç ve yardımcı sağlık personeli sorunu çözülmeden tam gün uygulanmasına başlanmamalıdır.

3. Devlet artık her alanda norm kadroları belirleyip iş tanımlarını yapıp etkin denetime başlamalıdır. Çalışanı başarisı ölçüsünde ödüllendiren, çalışmayı ise mümkünse geliştirip düzelteren, başarislamıyorsa iş akdi feshine kadar varan bir sistemin uygulamasına başlanılmalıdır

4. Sağlık Bakanlığı'nın hekimlere ve diğer alanlara yönelik politikaları çok iyi düşünülerek ve konunun taraflarına iyice tartışılarak alınmalıdır. Aksi durumda gayet güzel gerekçelerle son verilen mecburi hizmet uygulaması, "sağlık merkezleri sorunu" vb. gibi kısa sürede vazgeçilen ve haliyle ciddi tepki çeken kararların sayısı artacaktır. Tam gün konusu, "tüm kamuda tam gün" olarak iyice tartışılmadan uygulamaya sokulmamalıdır.

5. Hekimler, ülkenin sosyal gelişmişliğine paralel olarak bir gelire kavuşturulmalı, performans uygulamasında uzmanlık dalları arasındaki dengesizlik giderilmeli, eğitim ve araştırmaya hak ettiği ölçüde performans verilmeli, emeklilik dönemindeki sorunlar düzeltilmelidir. Değişik Batı ülkelerinde hekimlerin aldığı maaş örneği verilirken, o ülkelerdeki hekimlerin diğer tüm sosyal hakları da birlikte ele alınmalıdır. Her halde 3 - 4 maaşını bir çocuğunun eğitimi için (özel okullarda) harcamak zorunda kalan hekim örnek verilen AB ülkelerinde yoktur.

"Sağlıkta dönüşüm" projesiyle uzun yıllardır dokunulamamış pek çok sorunu stratejik olarak çözümünü hedefleyen Sağlık Bakanlığı'nın, tam gün örneğinde olduğu gibi bazı kararlarının ne yazık ki günü kurtarma adına "operasyonel" düzeyde kaldığı gözden kaçmamaktadır. Tam zamanlı çalışma şartları (fizik mekân; üniversite ve eğitim hastanelerinin uzman, hemşire, tıbbi sekreter ve yardımcı kadro sorunları; ülke koşullarına göre dengeli ve yeterli gelir düzeyi) oluşturulmadan ilgili yasanın çıkarılması beklenen faydaları sağlamak bir yana sorunları daha da ağırlaştıracaktır.

Yapıcı eleştirileri dikkate alma fazileti gösteren idarecilerin sorunları kırılganlıklar oluşturmadan kolayca çözeceği, ülkemizin gelişmesine, halkın refah ve huzur içinde yaşamasına büyük katkıları sunacağı muhakkaktır.